

Murawski Magdolna

Hősök

Oratórium

Murawski Magdolna

Hősök

Oratórium

Copyright © 2018 Murawski Magdolna

Copyright © 2018 Fridél Lajos

A kiadványt szerkesztette: Tumbász István

ISBN 978-963-7283-32-1

A kiadvány megjelenését támogatta:

a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár

az Új Hevesi Napló Kulturális Alapítvány

a Phoenix Aureus Alapítvány

a MIT Heves Megyei Tagozata

A borítóterv Fekete Géza szobrászművész alkotása

Copyright © 2018 Fekete Géza

A kötet végén Görög Rezső: Homo faber c. rézkarca látható

Copyright © 2018 Görög Rezső

Szerzői ajánlás

Hányatott sorsú művet forgat most virtuális lapjain a Kedves Olvasó. Az 1956-os forradalom és szabadságharc 40. évfordulójára írtam, és az 1956-os Szövetség lelkes fogadtatására talált. Én magam is bizakodó voltam, hogy megismerheti a nagyközönség, s talán színre vitele is megvalósulhat. A nyomtatott anyag kézről-kézre járt, mindenki elismerőleg nyilatkozott a műről. Megzenésítésére többen is jelentkeztek, és egy egri zeneszerzőre esett a választásom. Korábban már dolgoztunk együtt és úgy tűnt, hogy ezúttal eljutunk a bemutató előadásig is.

Aki azt hiszi, hogy Egerben olyan egyszerűen mennek a dolgok, mint ahogyan a csillagok járnak az égen, az téved. Míg a veterán forradalmárok részéről sorra érkeztek a dicsérek, az elvtársi oldal elkezdte megfúrni és alaposan megsorozni a művet. A zeneszerzőt „kezelésbe vette” egy helybeli képviselő és addig mosta az agyát, amíg ellenem fordította. Innentől fogva már csak a kommunistákra jellemző fanyalgó stílusban kaptam pár lekezelő megjegyzést, a megzenésítés és a vele kapcsolatos megbeszélések pedig sorra elmaradtak. Nem is lett belőle semmi. Közelgett az évforduló, s velem együtt az érintettek is csalódottan jegelték a témát. Magyar sors, de talán nem magyar végzet, ami történt.

Van úgy, hogy a műveknek fiókban kell érniük egy darabig. A Hősök érlelődéséről alaposan gondoskodtak ellenoldalról. Zeneszerzőkből nem túl nagy a választék, mármint akik követni tudnák az általam ritkán használt magyaros vers dallamívét és ne csábulnának el a modern zeneszerzés, vagy amit annak neveznek, elemi igényétől, hogy a dallam nyakát feltétlenül ki kell tekerni. Ezt nem zenei műveletlenség mondatja velem, hiszen magam is zenei pályára készütem eredetileg. Felfogásom szerint a jól megkomponált dallam hasonlít az élőbeszédre: nem rángatja le- s fel a mondandóját, rapszodikusán és értelmetlenül, hanem szépen követhető, akár a víz gyöngyözése a hegyi pataokban, vagy a szépséges madarak röptében. Én népdalszerű melódiákat képzeltem el ehhez a versfüzérhez. Merthogy kalárisként felfűzött gyöngyök ezek. A magyar társadalomnak szinte minden rétegét megszólaltatom bennük: mindenkit, aki lelkes résztvevője volt 1956-nak. Az egyszerű családot, melyben az anya folyton visszafogja minden megmozdulástól a férjét, majd a gyereket is, örökös gyávaságra nevelve mindenkit maga körül. Ha a fizikai túlélésüket tekintjük, eredményes is volt ebben, csakhogy lelkileg ment tönkre közben minden családtag. A fiú fellázad a szülei ellen, az apa gerinctelenné válik, és már csak abban bízik, hogy a fia valaha épkezláb emberré lesz. Ő valósítja meg, amit apja-anyja soha nem mertek volna. Dalolnak, verselnek a földművesek is. A szántóvető ember, akinek rendre lesöprik a padlását. A parasztasszony, akinek elhurcolják a fiát. A művészek, a költők, festők, de az ellenoldalon az ávós, aki előbb nyíltan üldözi áldozatait, majd lehallgatóként, mindig a háttérben lappangva, örök-aljasként tevékenykedik, hogy a számára kedvező pillanatban lecsaphasson az általa lenézettekre és megvetettekre. Főnöke, Rákosi is megszólal, s ahogy a rá még élőben emlékezők is tudják, nem éppen magasröptű eszmékkel hintve meg a maga alatt valónak elképzelt társadalmat. Megjelennek a pesti srácok és a pesti csibész is, az ártatlan gyerekek, akiknek kommunista gyerekdalokat tanítottak be, és fellép a hatalmas tömegben lelkesen vonuló egész magyar

nép, mely épp akkor érett ismét nemzeté, amikor hatalmas túlerővel készül lecsapni rá az ellenség.

Csendesen, de megszólalnak ugyanezek a szereplők a forradalom leverése után is. Mélységes szomorúsággal, leverten (milyen kifejező a magyar nyelv, hogy mindezt vissza lehet adni általa!). A festő az absztrakt művészetbe menekül, mert nem hajlandó megfesteni a szocreál ideáloknak tekintett munkás-paraszt figurákat, melyek természetesen semmiben nem hasonlítottak a valódiakra, hanem sematizáltak voltak. A fiatal fiú úgy dönt, huligánnak megy, bandázik, mert így tud lázadni a rendőrterrorral és a fennálló, értelmetlen renddel szemben. A néni elcsúsztatja külföldre menekült fiát, akit valószínűleg soha nem láthat viszont az életben, mert ez is a kommunista bosszútervek közé tartozott. Nem pusztán képzelgés, fantázia-szülemény ez. Ismerjük jól Ekecs Géza, azaz művésznéven Cseke László történetéből ezt a történetet. Az ő édesanyját soha nem engedték el látogatóba hozzá, sőt még goromba tréfát is űztek vele. Mikor már fenn volt a Jugoszláviába tartó autóbusszon, onnan szállították le, nehogy ott, semleges területen mégis viszontláthassa Gézát.

A honi közönség már nemigen ismeri Görög Rezső sztoriját, melyet a Művészsors c. drámámban örökítettem meg. A festőművészt felrendelte rózsadombi villájába egy nagymenő elvtárs, majd ott előadta neki a rendelését: „Festő elvtárs, fesse meg nekem azt, hogy a szocializmus mienk előre!” Nagyjából el tudjuk képzelni, mire is gondolhatott a nagy magas elvtárs, és egészen biztosak vagyunk benne, hogy Görög Rezső is értette, ám 1956 után már olyan kemény ellenállás alakult ki benne, hogy Arany János-i fordulattal utasította vissza a bizonyára jelentős honoráriummal és magas kitüntetéssel járó felkérést: ő nem elég nagy művész hozzá, keressenek helyette mást, van elég kiváló festő Magyarországon. Nos, ez a történet is bekukucskál egy rövid epizódban, mint ahogy több barátjé is, akik annyira kilátástalannak látták a helyzetüket, hogy alkoholizmusba menekültek a lesújtó valóság elől (Kondor Béla, Gácsi Mihály).

A befejezés lehetne lesújtó és tragikus is, ám a költői képzelet, mely mindig előfutára a későbbi eseményeknek, egészen más folytatást nyújt a titokban reménykedőknek. Ne feledjük, hogy a két szembenálló oldal egészen más reményeket táplál a jövőt illetően. Míg az elvtársak tartanak a status quo-t az idők végezetéig, addig a levert fél mindvégig reménykedik a boldogabb jövőben. Még a megalkuvó apa is a fiával azonosul, és benne látja a boldog befejezést. Hát akkor hogyan bírna ugyanebben a költő, akiben visszaköszön Petőfi alakja. S hogy mennyire igazuk van, mi sem igazolja jobban, minthogy a magyarságot 1956 miatt tisztelik világszerte.

A rendszerváltás után már szabad ünnepelni egykor betiltott hőseinket. Fiainknak megtaníthatjuk, mi volt az igazság, hasonlóképpen magyarul tudó külföldi barátainknak. Október 23-án rendre kivonulnak koszorúzni az elvtársak is, bár senki nem tudja, ők mit ünnepelnek olyankor. A Hősöket fúró képviselőt többször ki is fütyülték a veteránok ezért. A mi tisztünk az emlékezés. Talán egykor akad művelt zenei nyelven „beszélő” zenész is, aki szép dallamokat komponál ezekhez a versekhez. Addig is Üdvözlöt az Olvasónak! M.M.

Prológus

Dicső napokról szól e furcsa vers.
Pár nap csupán de fény-uralta, szép.
Rabságból ébredt s büszke lett a nép.
Szívében tiszta dal zeng, énekel.
Szabadságot nyert, rangot s hírnevet.
Bár vérbe fojtják, élnek hősei.
Mint régi múltban harcos ősei
győzelmesek. Csodálod, hogy lehet.
Zsarnoknak futni kell és reng a föld.
A nap besüt a börtönablakon.
Történetük talán elmondhatom,
s elmondja vér-szín, hófehér s a zöld.

(Nagyzenekari bevezető)

Férfi:

Szabad napok! jobb holnapok! Hol jártok? Gyertek el!
Ma minden száj süket parancsra ódát énekel.
De hol vagyok magam? Remélnem, mondd, mit is szabad
ha porba sújtanak, üvöltenek romlott szavak?!

Felesége:

Csitulj le, kedvesem! Ma minden oly sötét.
Fennszóval szólni kár. Ezért begyűjtének
és elhurcolnak durva arcú emberek.

Ne játszd e korszak büszke szívű gyermekét!
Van gyermeked és otthonod. Elmúlt a harc.
És csendes órán oly nyugodt, meleg a ház.
Az életünkre édes Istenünk vigyáz.
Ne küzdj! Minek neked megint a sok kudarcc?

Gyermek:

Édesanyám édes szava
Mérget csöpögtetett belém.
Bár ez a föld, tudom, enyém,
mégis másé színe-java.
Édesanyám minden szava
Legyilkolta életemet.
Hazug szóba engem temet.
Hamut hint rám, nincsen hava.
Mért hazudtál, édesanyám?
Mért dúdoltad, csituljak el?
Édes bölcső – halott lepel.
Mért tanítod: nincsen hazám?
Édesapám! Édesapám!
Mért hallgattál, mért nem szóltál?
Bátornak nem tanítottál,
Hová loptad szülőházam?

FRIDEL 2017

Férfi (csendesen):

Nem tudom már, hová lettünk.
Azt sem, mért nem segítettünk,
Mért nem szóltunk, mért nem vágytunk,
Otthonunkra nem vigyáztunk.
Kellett nekünk zsarnok szava?!
Átkos minden pillanata.
Míg tapsoltunk, éljeneztünk,
Nem szóltunk, nem szégyenkeztünk.

Ávós:

Rohadt nyilas minden magyar!
Tudom én, mind egyet akar:
Elhurcolni, kivégezni,
Hóhérunknak segédkezni!
Ezért inkább magam teszem.
Minden szóért ítélekem.
Meg se merjen szólalni már,
Sorsa: hetedíziglen a halál!

Paraszt:

Szántottam, szántottam, földön szántogattam,
Jó búzát neveltem, juhocskát tartottam.
Vettem, vettem, de másnak arattam.
Minden szem búzámat beszolgáltattam.
Osztottak földet is, aztán visszavették.

Nyomorú életem siralmassá tették.
Neveltem disznócskát, mind' elvették tőlem.
Leigázott lelket csináltak belőlem.
De hiába tették, rajtuk áldás nincsen.
Minden ivadékuk verje meg az Isten!
Palotában lakjon, akkor is csak féreg.
Minden szem bűzámért százszor annyi méreg,
Minden bánatomért ezer-annyi bánat
Hullik egykor rájuk, ma pedig utálat.

Rákosi:

Itt minden jól van. Az, ki nem hiszi, hülye!
A szovjet hadsereg vigyázza házaink!
Orosz szavakra vágy az emberek füle.
És indulóra áradnak a vágyaink.
Gyapotmezők, pufajkák, rizsföld kellenek.
Távolba néz a bölcs vezér: tudós Sztalin.
Dunántúl lesz virágzó, szép narancsliget.
Vas és acél terem új város gyárain.
Ki ellenállni mer, alantas, gyáva mind.
Börtönbe vélük! Oly gyanús a más-tudás.
A nép velem boldog jövőbe most tekint.
Ma győz a szocreál, bunkócska, besúgás.

Bejátszás: szovjet himnusz fortissimóban

Költő:

Verseltem, daloltam, de ma néma vagyok.
Ragyognak fölöttem árva-szép csillagok.
Tündökölnék reám, de szólni nem merek.
Előbb-utóbb én is árulóvá leszek?
Traktorról kell írnom, de én rigót látok.
Tárulnak előttem tündöklő világok.
De abban nincs otthon pufajka, bőrkabát.
Gyönyörű szép napom széthinti bíborát.
Kecses lenge lányok nem traktoron járnak.
Csendbe hullt szívemet emészti a bánat.

Másik költő:

Ilyen badarságot én se tudok írni.
Ünnepelni kell, de úgy szeretnék sírni.
Nagyvárosban élek. Hogy jön oda tehén,
Traktor, trágya, eke? Miről daloljak én?
Az én lelkem szabad. Ne mondja meg senki,
Mit szabad leírni, hová szabad menni!!

Ávós:

Elkaptalak, komám! Mit szónokolsz?
Nem fejlődsz? Bamba, bávatag maradsz?
Azt mondod, nem tanulsz és nem haladsz?
Ma burzsoá művészetet koholsz?
Átképezünk! Anyád se tudja majd,
Hogy tőle kaptad-e a vágyaid!

Nem lesznek kerge, régi vágyaid!

Csak Rákosi, Sztalin eszméje hajt!

Költő:

A képzelet ragyogja be az éjszakát.

Bár ütlegetnek s mindenféle kín szakad

A napjainkra, lelkünk jobb jövőbe lát.

Pribék-had nem uralhat költő-vágyakat.

Tudom, hogy jajszavunk s a kínzó ütlegek

Meghallják mégis túl a börtönrácsokon.

Felénk tekintenek szelíd asszonyszemek.

Aranypor száll az alvó, néma városon.

Bár hinni sem tudom, szabadság jön felénk.

A Markó utca, Recsk, Korhány és Vác szabad.

Virágszőnyegként hull, terül akkor elénk.

Pokolra söpri mind e rusnya árnyakat.

Festő:

Egykor azt rendelték, fessek meg e nyomort.

Hazudjam el nekik ezt a bunkó pokolt.

Izomkolosszus nőt, kalapácsos tahót,

Sarlót, búzamezőt, büszke pusztalakót.

Nem vagyok elég nagy, azt feleltem nekik.

Grandiózus művük mástól rendelhetik.

Itt ülök most Recskén, pribékeknek hada

Új erkölcsre tanít, melyben nincsen haza.

Nincsen Isten, szépség, csak helyette a párt.

Azzal vetik tele agyadat s a határt.

Csibész:

Én csak hülyéskedtem, vicceket meséltem,
Úgy röhögtek rajtam, és máig sem értem,
Ide zártak engem kényükre-kedvükre.
Betanítanak majd elvtársi rendjükre.

(Dzsesszel):

De én csak bumsztiré,
De én csak bumsztirá,
Tojok nagyot belé,
S teszek nagyot reá!
A nő, ha jó kerek,
A nő, ha jó lapos,
A fő, ha én vagyok,
Kiért ilyen kívánatos...

(Táncot mímél. A társaival együtt nevetnek.)

Gyerekek befutnak.

Mint a mókus fenn a fán,
Az úttörő oly vidám.
Ajkáról ki se fogy a nóta...

Nénike:

Hol van az én fiam? Hol vagy, szép gyermekem?
Szomorú a napom, csendes az életem.

Elvittek s nem tudom, hol lehet lakásod.
Merre keres-kutat néma pillantásod.
Neveltem jó pipét, ezt nem vehetik el.
Fájó imádságom nem törölhetik el.
Főznék jó leveskét, becéznék ugyan,
Szólítlak, de csend van, hová lettél, fiam?

Rendőr (durván, a nénihez):

Mit kujtorog itten, menjen szépen haza!
Ez itten egy börtön, csőcselékek laka.
Jobban teszi, hogyha elmegy békességgel.
Ne sóhajtozzon itt rongy fia képével!

Férfi (szembefordul a rendőrrel):

Ne bánts a nénit! Semmi rosszat nem tett.
Elhurcolt fiáért soha bosszút nem vett.
Soha nem szidta a pribékeknek hadát.
Csendben siratta el álmait s a fiát.

Néni (mint fiatal nő):

Csendesen aludjál,
Boldogan szunnyadjál,
Kicsi fiam, mindig
Szépeket álmodjál.

Siratja a fiát.

Viharos zene. Kitört a forradalom.

Nagykórus:

Megszűnt a félelem. Ma boldogok vagyunk.
Ma együtt lépkedünk és együtt álmodunk.
A börtönrács lehullt. Szabad a képzelet.
Testvér minden magyar és áldott béke lesz.
A rádió miénk. Világgá szórja szét
Szabad szavunk s a szép, dübörgő, nagy zenét.
Velünk a nagyvilág: Mondják, segítenek.
Magyarnak lenni újból szép dolog lehet.
Nemzetté forr a nép, nem tiltja senki már.
Mindannyiunkra szép szerencse s béke vár.

Költő (kiszabadult a börtönből)

Szabad lettem ismét, szerencsés és szabad.
Tengerárként sodor tiszta szín-áradat.
Fel sem foghatom, hogy mi történik velem.
Népemé a szavam, művem és életem.

Csibész (szintén kiszabadult):

Megkínoztak, de most én vadászom rájuk.
Kiontom a vérük, szétrontom a házuk!
Kötélre mind vele! Ne maradjon egy se!
Mocskos életével halálát kereste.

Néni:

Ne bántsд őket, fiam! Különb te se leszel,
Ha ily szörnyű tettel ellenük vétkezel.

Gyalázatos mind, ki hóhérukká süllyed.

Ne őket nézd, hanem büszke nemzetünket!

Körülöttük zúgás, mozgolódás. A tömeg sodorja magával őket. Nagyzenekari rész.

Fiatalkiúk:

Ruszkik, haza! Hazánk legyen szabad!

Hitéért senkit már ne bántsanak!

Piros csillagra nem tartunk igényt!

Ne lopja tőlünk senki már a fényt!

Kórus:

Ruszkik, haza! Ruszkik, haza! Ruszkik, haza!

A hangjukat dűbörgő moraj nyomja el. Jönnek az orosz tankok. Harci zaj, nagy összecsapás, majd hirtelen csend.

Költő:

Volt pár büszke napunk, ezt suttogja minden.

Nemzetünket ezért megáldja az Isten.

Ma szólni se mernek, de mind reménykedik.

Szíve mélyén most is tovább vitézkedik.

Elhagyott a nyugat, s vele minden ember.

Búbánatba löktek, mély ez, mint a tenger.

Ezt tanuld meg, magyar: soha ne várj másra!

Bajaidat soha senki meg nem látja.

Szeresd társaidat, velük élj békében!

Ne csak magadat lásd bánatod mélyében!

Mikor mélyre estél, mindig felemeltek.

Mindig talpra álltál, akárhogy is vertek.
Tündökölni tudtál, nagyot tenni szépen.
Minden nép rád figyelt, hogy állsz helyt merészen.
Ne feledd hőseid! Halálban is élnek.
Tanítanak lenni bátornak, egészszek.
Isten, áldd meg őket haló poraikban!
Ragyogjanak tovább földön s csillagokban!

Néni:

Édes fiam! Édes fiam!
Merre futsz el, édes fiam?!
Földönfutó leszel most már,
Bujdosóknak sorsa rád vár.
Mikor látlak ismét, fiam?
Menekülsz, mint most annyian.
Ki felel majd egykor ezért?
Ki kárpótol gyermekemért?
Öregségem ki látja meg?
Betegségem ki szánja meg?

Ávós:

Ne siránkozz, öreg banya!
Sírod lesz a rozzant tanya.
Lázadókat mért neveltél?
Ellenséggé miért lettél?
Másik fiad most felhúzzuk.
Néped mindörökké nyúzzuk.
Szolgánk leszel holtodiglan!

Megalázunk halálodban!
Ne lásd viszont szökött fiad!
Utaznod majd sosem szabad!
Leveleid mind felbontjuk!
Szavaitok' kiforgatjuk.
Minden perceteket figyeljük.
Ellenségünk agyonlőjük!

Költő:

Szeretnék már írni, szabadon beszélni!
De ezek nem hagynak hinni, sem remélni.
Telefon, levél vagy társasági beszéd,
Kihallgatják mindet, nekem ebből elég!

Ávós (mint telefonközpontos):

¶: Katt-katt, csitt-csatt, zörr-zörr, ti-tá, ti-tá, ti-tá,
Kell egy kis hang beszéd közé, szöveg alá...
Lényeg az, hogy megint MI jól megélhetünk.
Csak a többi döglőne meg, jobb lesz nekünk! :¶

Festő:

Börtönbe vetettek, aztán elengedtek.
Azt se engedik, hogy világgá elmenjek.
Itthon tartanak, mint karón varjút tanyán.
Keresztülgázolnak lányon, fiún, anyán.
Festek hát kockákat, háromszöget s görbét,
Értelmetlenségem rajongva dicsérik.

Nincsen észnél egy sem, nekem mindez rutin.
Nem tudják, a modell széken ül vagy budin.
Mégis jobb ez, mint a lihegő szocreál.
Habár művészileg nekem ez a halál.

Másik költő:

Leiszom magamat,
Leiszom magamat.
Estétől hajnalig
várom galambomat.
Írok néha kicsit,
Többet kár is lenne.
Művem kitüntetik,
Pedig nincs szép benne.
Undort írok csupán
S káromkodásokat.
Futok pénzem után
S bevárom sorsomat.

Gyermek (ifjúvá serdült időközben):

Kisdobosnak adtak,
Aztán úttörőnek.
De nekem ez smafu.
Bárha agyonlőnek.
Megdicsérnek, mondják,
Ha jó fiú leszek.
De én inkább mégis

Huligánnak megyek.
Beszélnek, beszélnek,
Hiába beszélnek!
Fülemet befogom
S üvöltök a szélnek!

Férfi:

Megbántam immáron minden gyávaságom.
Minden gyávaságom, minden hitványságom.
Abban bízom csupán, hogy a fiam más lesz,
Becsületes, bátor, s újra jó magyar lesz.
Mikor tenni készül, felejtse el engem!
Szabad ember legyen, s cselekedni merjen!
Hajlott háttal állok s intek majd utána.
Szívből remélem, hogy boldog sorsa várja.

Költő (zárszó):

Dicső napokról szól e furcsa vers.
Pár nap csupán de fény-uralta, szép.
Rabságból ébredt s büszke lett a nép.
Szívében tiszta dal zeng, énekel.
Szabadságot nyert, rangot s hírnevet.
Bár vérbe fojtják, élnek hősei.
Mint régi múltban harcos ősei,
győzelmesek. Csodálod, hogy lehet.
Zsarnoknak futni kell és reng a föld.
A nap besüt a börtönablakon.

Történetük újból elmondhatom,
s elzengi vér-szín, hófehér s a zöld.

Nagyzenekari finálé.

Görög Rezső: Homo faber